

Н.МАЛЬБРАНШ ПРО КОНСОЛІДУЮЧУ ФУНКЦІЮ ХРИСТІЯНСЬКОГО ІДЕАЛУ-БОГА В КОНТЕКСТІ ДИХОТОМІЇ РЕЛІГІЙНО-ФІЛОСОФСЬКИХ ПАРАДИГМ «ЗАХІД-СХІД»

У статті розкривається спроба відомого французького філософа-раціоналіста, теолога XVII-XVIII ст. Н.Мальбранша засвідчити консолідуючу функцію християнського ідеалу-Бога у формуванні моральних засад західноєвропейського суспільства. Розглядається критичне ставлення Н.Мальбранша до давньокитайських релігійно-філософських теорій (Лао-Цзи, Конфуцій, Легізм). Наголошується на актуальності філософії Н.Мальбранша для зміцнення міжконфесійних стосунків в Україні XXI ст.

Ключові слова: моральні засади, релігійно-філософська теорія, міжконфесійні стосунки, духовна культура, Бог, філософія, релігійний раціоналізм.

Трансформаційні процеси в українській духовній культурі кінця XX – початку XXI століть загострили проблематику релігійної свободи людини на етносоціальному просторі нашої країни. Зміна соціальних, економічних та ідеологічних орієнтирів актуалізувала динамізм міжконфесійних відносин. У представників різних релігійних конфесій пробудилось приглушене попередніми антирелігійними принципами буття людини прагнення до максимального прояву власних уявлень про божественні істини. Релігійний християнський оптимізм заявляє про себе в діяннях виразників католицизму, протестантизму та православ'я негнатовим радикальним змістом, який зосереджено на ідеї максимального залучення представників різних соціальних прошарків населення України саме до своєї релігійної «ойкумени» як начебто єдиної істинної конфесійної спільноти синів і дочок Ісуса. Наслідком такої активної дії є формування міжконфесійної нетерпимості як одного із наявних проявів релігійних відносин. Парадоксальним є те, що ідея єдиного християнського Бога, яка зуміла об'єднати варварську, язичницьку Європу й утримувала не одне тисячоліття європейську багатонаціональну спільноту у відносно стабільному духовному мирі та душевному примиренні відносин всіх трьох гілок християнства, на соціальному полі України не реалізує свою миротворчу місію в контексті світових гуманістичних принципів життєдіяльності людини. Християнській релігійній вірі, розмитій меркантилізацією буття людини-європейця, сформованій на середньовічних гносеологічних принципах осягнення божественної благодаті, потрібно знаходити в сучасних цивілізаційних умовах релігійної дихотомії «Захід-Схід» новий онтологічний та гносеологічний аргументи активізації своєї функції миротворення.

Також заклик представників постмодерних гносеологічних і соціальних практик до дераціоналізації людського буття, звернення людини до ірраціонального як начебто істинного джерела сутності людини XXI ст. приводить під багатообіцяючими лозунгами громадянської свободи до проявів необмеженого нічим і ніким ейфоричного, легкозаймистого оптимізму мас та зниження долі раціональних, інтелектуальних, логічно-теоретичних компонент мислення індивідів. Для сучасного християнина **актуальним** стає усвідомлення принципів пізнавальної діяльності, практичної поведінки повсякденного життя тих філософів минулого, які своїми концепціями утверджували духовну християнську сутність людини. До таких мислителів епохи Нового часу відносяться раціоналісти Р.Декарт, Г.Лейбніц, Н.Мальбранш, І.Кант, Г.Гегель та інші. Виникає нагальна пізнавальна проблема максимального наближення сучасного християнина до філософських, релігійних джерел оптимізації християнської віри попередніх історичних епох.

У статті автор ставить перед собою **мету** розкрити міркування відомого французького філософа-раціоналіста, теолога XVII-XVIII століть Н.Мальбранша стосовно консолідуючої ролі ідеї християнського єдиного Бога як гносеологічного і соціального Ідеалу-Істини в гармонізації суспільних відносин.

Філософія Н.Мальбранша перебуває в колі наукових інтересів сучасних дослідників епохи Модерну (А.Кротов, Д.Прокопов, В.Рьод, В.Ярошовець, В.Гусев та інші). Однак розгляду ще не піддавались міркування Н.Мальбранша стосовно природи християнського Бога в контексті його критичного ставлення до давньокитайських релігійно-філософських концепцій.

Виразник ідей Конгрегації Ораторії Ісуса Н.Мальбранш свою філософську систему осягнення істини будував на принципах неоплатонізму при запереченні більшості онтологічних, гносеологічних модусів аристотелівського вчення та його прихильників. При близькому знайомстві із працею Н.Мальбранша «Бесіда одного християнського філософа із китайським філософом» стає очевидна й зрозуміла його ідея методу пошуку істини, і роль принципу єдиного Бога в здійсненні пізнавальної діяльності людини – продемонструвати велич християнського Бога як Творця всього сущого, де все

діється по Божій волі та за його образом і подобою. Тому для Н.Мальбранша важливо було розглянути гносеологічні та соціальні принципи китайської філософії, особливо того періоду, який базується на міфологічно-релігійних образах буття природи, людини, суспільства.

Н.Мальбранш не випадково обрав для критичного аналізу давньокитайську філософію, оскільки соціальні коріння її виникнення нагадують йому умови виникнення цієї специфічної форми суспільної свідомості в давніх Греції та Індії, тобто одну і ту ж соціальну епоху. Загально визнано, що становлення давньогрецької філософії припадає на VII – III ст. до нашої ери (досократичний період). Також формування давньокитайської філософії починається приблизно в VI ст до н. ери. Проте крім хронологічного співпадання існують ще соціальні умови: перехід від раннього рабства з пережитками первісно-суспільного ладу до розвинутого рабства. Це був період зміни патріархальної системи рабства з її продукуванням безпосередніх засобів існування до виробництва додаткової вартості. Дійсно, VII – VI ст. до н.е. в Греції характерні швидкими темпами розвитку продуктивних сил, формується картина швидкого, різкого перелому, високого злету суспільних відносин. Аналогічна ситуація спостерігалась в цей період в Китаї: наявність рабів, значна роль суспільно-родової організації, пряме насилля в експлуатації безпосередніх виробників. У творах китайських мислителів по VI–III ст. до н.е. постійно зустрічаються дихотомія, амбівалентність, диференціація людей на «благородних» та «підлих», концепція управління на основі принципу «Лі» та концепція Мо-цзи, що проголошувала нове правове регулювання суспільними відносинами.

Попри сутнісну специфіку китайської філософії як епохального пласту світової культури, в ній самій проходила віками непримиренна ідейна боротьба між представниками різних філософських шкіл стосовно утвердження тої чи іншої парадигми світорозуміння. Н.Мальбранш досить вдало виокремив в загальній суперечливій атмосфері світосприйняття китайської філософії вчення про Лі, що було базовим компонентом концепцій світобудови багатьох давніх китайських філософських шкіл. Для критичного розгляду Н.Мальбранш обрав конфуціанство, частково моїзм та легізм, досить впливові, але непримиренні одна з одною філософські школи, які ґрунтувались на ранньому міфологічно-релігійному епосі. Так у Н.Мальбранша викристалізується дихотомія загальнофілософських парадигм: з одного боку антична філософія в постатях Аристотеля, Сенеки, давньокитайська філософія (конфуціанство, моїзм, легізм) і, з іншого боку, цілковитою протилежністю до них – середньовічне та новочасне християнство з його ідеєю монотеїзму. Проведений ним аналіз давніх філософських концепцій європейської та китайської культур дав йому можливість знайти в них спільне ядро гносеологічних інтересів обох культур – проблему першоначала, сфокусовану у вченні про Бога, і яке засвідчує, на його думку, нижчість міркувань китайських філософів про божественну світобудову як противага тих принципів, які він сам представив у праці «Про розшук істини»¹ на розгляд сучасної йому філософської громадськості європейської новочасної цивілізації.

Не менш важливою складовою його філософської системи поряд із «Розшуками істини» та «Про природу і благодать» є праця «Бесіда одного християнина філософа з китайським філософом». Бо саме вона демонструє спробу Н.Мальбранша показати перевагу його християнського монотеїстичного вчення перед концептуально заниженою роллю китайського божества у будові світу та реалізації пізнавальної здатності людини.

Історико-філософське дослідження містить у собі необхідність враховування національних особливостей тої чи іншої філософської системи осягнення істини, точніше, соціокультурну специфіку різних філософських гносеологічних концепцій. Це передбачає реалізацію вимоги щодо обов'язкового показу механізму перетворення одних ідей на підґрунтя для появи інших, чи заперечення або уточнення вже існуючих. Поряд із наявністю межі, «інтелектуального кордону» буття різних концепцій, одночасно існує інший феномен – інтелектуальний проміжний простір, в якому обмінюються гносеологічним досвідом і наявними мислеформами представники різних філософських концепцій. На нашу думку, існує навіть особливий тип філософа-прагматика, тобто тип такого філософа-посередника, що знайомий із інтелектуальним надбанням кожної філософської концепції, яка втілює у своєму змісті специфіку типу мислення тої чи іншої світової культури. В історії розвитку цивілізацій такий тип індивіда-прагматика

¹ Повна назва праці – “De la recherche de la verite ou l'on traite de la nature, de l'esprit, de l'homme et de l'usage qu'il doit faire pour éviter l'erreur dans les sciences”. “О разыскании истины, где речь идет о природе, духе, человеке и о том, как надлежит поступать, дабы избежать ошибок в науках”. /Рус. пер. Мальбранш Н. Разыскания истины, т.1-2. Спб., 1903-1906. Друг. рос. вид. Николай Мальбранш. Разыскания истины. Санкт-Петербург. “Наука”. 1999. (Це головний твір Мальбранша, в якому викладена його філософська система. Він вийшов у світ в Парижі в 1674-1675 рр. Український варіант цієї праці Н.Мальбранш вийшли у світ в 2001р.

відомий в зоні взаємодії степової та осідлої культур, і на історично відомих торгових шляхах-перехрестях існуванням торгових міст. Особливо широко такий тип людини-прагматика поширений в сучасному світі. Окрім посередницьких функцій вони самі по собі вже засвідчують відповідну субкультуру, в якій національні особливості того чи іншого філософського світосприйняття поступаються місцем більш універсальним цінностям. В сферах інтенсивних міжкультурних наукових контактів філософів виникають яскраві досягнення загальнолюдського значення.

Однак ми не можемо зарахувати Н.Мальбранша саме до таких філософів, які будують «інтелектуальний міст» взаємозбагачення європейської та східної філософсько-релігійних культур. Н.Мальбранш є стійким представником раціоналістичного європоцентризму, який був пануючим типом мислення у європейській філософській культурі до середини ХХ ст. Для нього важливо було продемонструвати саме європейський християнський філософський теоцентризм, його перевагу над концепціями «язичницького різномаїття богів», а також східнокультурних філософських парадигм ролі бога в бутті світу та можливостей його розуміння людиною. Н.Мальбранш відчуває себе месіанською людиною, призначення якої створити на Землі вищий божественний порядок, втіленням якого він сам себе вважав через той образ життя, який вів сам і пропонував іншим. Він хотів встановити навколо себе ту гармонію, яку відчував у собі. Тому в побудові своєї концепції розшуку істини виходив із поняття цілого, яке відчував в собі і яке хотів відновити в розірваному новочасному європейському середовищі хаосу буття. Його не залишало в душевному та інтелектуальному спокої бажання новочасної епохи зробити видимим та пізнаваним всеохоплююче, перетворити його на конгломерат матеріального світу і панувати над ним. Подібні міркування ми знаходимо у Ф.Бекона, який у своїй праці «Новий Органон» висунув, на протигагу старому, споглядальному ідеалу знання в античній філософії (Аристотель) ідею знання-влади, знання, що дає панування над природою.

Бажання Н.Мальбранша демонструвати європейський релігійний раціоналізм як більш високий тип мислення над східним перетворилось у невід'ємний елемент багатьох інших пізніх європейських концепцій, що сформували пануючий і досі в духовній культурі Європи стереотип переваги західного мислення над східним. Правда у працях відомого прихильника східної філософії Германа Гессе ми зустрічаємо спробу показати Захід-Схід не як ворожі одна одній сили, а «полюси, між якими розхитується життя». Сучасні філософи вважають, що такий підхід Г.Гессе до аналізу взаємовідносин філософій Сходу і Заходу не дозволяє виявити універсальні ознаки, як прийнято виражатись сьогодні, планетарного філософського мислення.

Реально Б.Рассел втілював у життя китайської філософської культури прагнення видатного французького католицького філософа ХVIII ст. Н.Мальбранша щодо проникнення в Китай різних течій західної філософської думки. Правда, Б.Рассел був першим, як стверджує А.В.Ломанов (російський дослідник), відомим західним теоретиком, який закликав до збереження «душі китайської цивілізації» від навали психології агресії, експлуатації та наживи, притаманній західноєвропейським країнам [3, с.53]. Ми стаємо свідками цілком різних, почасти суперечливих підходів Н.Мальбранша і Рассела Б. до взаємодії європейської та китайської культур.

Якщо Н.Мальбранш намагався досить в радикальній інтелектуальній формі нав'язати китайській культурі європоцентристський християнський теологізм як єдино вірний для досягнення істини з її беззаперечним прийняттям ідеї єдиного Бога-творця, то Б.Рассел вже закликав Європу обережно ставитись до «нації – художника», як він називав китайський народ. Інтелектуальний радикалізм Н.Мальбранша стосовно взаємодії культур сходу і заходу ми продовжуємо відчувати при подальшому розгляді у даній праці гносеологічної проблематики.

На думку Н.Мальбранша духа не цікавлять самі матеріальні предмети, бо він (дух) оперує самими ідеями матеріальних речей (неба, землі, тощо). Дух постійно думає про світло, яке з'єднує душу і тіло. Люди здатні бачити тільки те, що не може бути початком. В давній китайській філософії саме Лі є тим світлом, яке дає людям розуміння світу, бо він (Лі) і є те ж небо, і той же нескінченний простір, який розміщений під тим же небом. Для Н.Мальбранша китайський бог Лі є пустота і не початок виникнення, бо це одне і те ж. На його переконання Лі не може побачити все, що існує, якщо в ньому відсутній бог. Саме в своєму діянні Бог відкриває в собі реальність, і себе як початок безпосереднього чуттєвого пізнання. Проте ніхто із смертних не задовільняється безсмертям, бо безсмертя – це нескінченність, а нескінченність смертну людину не задовільняє.

Китайський філософ сприймає наявність Лі образно, як могутнього імператора, який є земним втіленням найвищої справедливості. Вустами свого співбесідника-опонента китайського філософа Н.Мальбранш говорить, що східній (китайській) філософії незрозуміла християнська ідея існування Бога-Творця. За Н.Мальбраншем чуттєве сприйняття не дає істинного знання, таке знання є відносне і воно істинне до тих пір, доки санкціонує чуттєвість. Н.Мальбранш наголошує

на реальному існуванні думок про матеріальні речі світу, і саме в думках-образах ми бачимо і сприймаємо цей світ, сприймаємо його таким, яким він є.

Н.Мальбранш не заперечує об'єктивну необхідну причину чуттєвого сприйняття реальних речей. Однак акцентує увагу на випадку, випадковій причині появи відповідних вражень людини про реальні предмети, за що і отримав статус окаяніста в історії філософії.

Він критикує китайську філософську думку за признання нею матеріалістичного розуміння суті Лі. Пояснює, що із настанням смерті людини припиняється і її життя, а значить припиняється і дія Лі. Тоді виникає пустота, яка має джерело, начало, початок, але Лі таким початком не може бути. Бо Лі має силу існування лише в реально існуючих індивідах. Тому китайський бог Лі є, на думку Н.Мальбранша недосконалим.

Н.Мальбранш, правда, визнає, що для християнського філософа поки-що незрозуміла сутність духу, який вмирає. Він приходить до думки, що китайська філософія не визнає перевагу Бога-Творця всіх образів речей перед ніщо, бо, як стверджує китайський мудрець, ніщо більше, ніж нескінченність всіх образів.

Для китайського філософа християнський бог є фантазія без реального існування. Н.Мальбранш же стверджує, що безпосередньою реальністю є все, в чому є дух. Людина не може мати бачити пустку, оскільки її (пустки) як такої немає. Пустка людині невідома навіть у сні. Тому китайська філософія помиляється, коли стверджує про реальну наявність «ніщо», пустки, яка до того ж стоїть над Лі. Отже, полеміка християнського філософа-теолога з китайським філософом розгортається навколо проблеми першопочатку, першопричини буття світу.

Навіть Небо – єдина метафізична субстанція в конфуціанському трактаті «Дуньюй», – виступає в образі верховного регулюючого та контролюючого начала, а не божества. Небо виступає як абстрактна сила, що приводить до секуляризації ритуалу та світогляду. Зв'язок вищого земного правителя (сина Неба) разом із самою небесною владою (Небом) засвідчується відповідною благодаттю – добротою на основі притаманної сину Неба індивідуальної якості (Де). Наявність такої якості особи земного правителя є обов'язковою умовою для отримання небесного мандата (тинь-мін) на земну владу. Втрата цієї якості – підстава для повалення імператора з престолу.

Аналіз конфуціанських та легістських праць IV – II ст. до н.е. свідчить про намагання мислителів цих напрямків підвести підсумки діяльності попередніх століть в ім'я їх раціонального використання на благо Піднебесної. Тут практицизм китайського мислення деталізований в ряді принципів: 1. пріоритет суспільства і держави; 2. авторитет мудрості (розуму); 3. нормативність текстів з їх практичним застосуванням в реальних людських відносинах у формі конкретних ритуалів поведінки. Звісно Н.Мальбранш не сприймає такого практицизму, і навіть можна сказати, прагматизму китайських філософських систем цього періоду. Саме традиція китайської філософії опиратись на класичні древні тексти та міркування давньокитайських мудреців викликала у Н.Мальбранша різке неприйняття. На його думку люди в любу епоху не повинні знаходитись в «інтелектуальному полоні» традицій, оскільки світ прогресує. У дискусії із китайським філософом Н.Мальбранш висловлював необхідність використовувати науковий метод пошуку істини, не обмежуючи його застосування лише чуттєвим пізнанням та життєвим досвідом, закон Лі має бути підпорядкованим закону Бога. Н.Мальбранш не відкидає життєвий досвід як основу осягнення істини християнином і який лежить в основі китайського розуміння походження світу. Проте піддає сумніву здатність чуттєвого пізнання осягнути найвищу істину.

Цей новочасний мислитель обрав для критичного розгляду той період розвитку китайської філософії, який знаменує завершення міфологічності світосприйняття і початки першої філософії китайців в класовому суспільстві. Філософське мислення начебто виносить ДАО в безтілесну сферу буття світу, дає перспективу створення теоретичної моделі незвіданого майбутнього та моделі нової світобудови з урахуванням ідеалів родового минулого. Всі філософські течії Китаю того періоду (XII – II ст. до н.е.) намагались через Піднебесну включити до своїх поглядів про глибоку дофілософську традицію своїх вчень світоглядні ідеали родового минулого. Але підходи у них визначаються різні. Лаоцзи проповідує принцип природнього життя (цзи жань) на основі загальної рівності п'ятьми речей з позицій родової демократії. Конфуцій з позицій родової аристократії – вчення про соціальну ієрархію і принцип ритуальної поведінки /Лі/. Для даоїста Учителем є природа, людина мовчить, спостерігає і копіює природу. В конфуціанстві – мудрий учитель оточений натовпом учнів, що його люблять і підкоряються йому. Саме за пріоритет в традиції і проходить боротьба філософських течій в Китаї цього періоду.

Н.Мальбранш намагається нівелювати індивідуальне начало в китайській традиції світобудови. Для опису таких поглядів використав геометричні образи і обрав як за вихідне – поняття «крапка». Для європейського філософа «Бог є крапка» – центр скрученого кола, і тому ніяка крапка самого кола не може бути ідентична його центру. Першоначало присутнє в кожній сутності світу як закономірність. Людина

подібна до всіх інших частин світу, оскільки сама вона є частинкою цього світу. Китайський давній філософ, навпаки, підкреслює, що конкретний індивід – це той же самий світ, який оточує людину зовні. Людина містить в собі весь світ, китайському філософу не потрібно мати Бога, який сприятиме пізнанню сутності, бо для китайського філософа кожна людина є маленькою картиною, зліпком, образом неосяжного світу. Тому немає також необхідності мати бога, який би демонстрував безмежжя світу.

Н.Мальбранш хоче підпорядкувати китайського бога Лі з його прагматичною здатністю впливати безпосередньо на реальне, матеріальне життя людей ідеалістичному принципу єдиного Творця. Він пропонує своєму уявному співбесіднику – китайському філософу підпорядкувати принцип Лі принципу «Тео», який втілює в собі ідею нематеріального бога, нематеріальності початку світу. Н.Мальбранш погоджується із статусом Лі як законом що регулює земні справи, але заявляє, що і закони також є різні.

На думку Конфуція дотримання Лі повинне забезпечити вічне та незмінне панування аристократії. Конфуцій вважав, що основою порядку в країні є Лі – широке коло традиційних правил, які втілювались на практиці в конкретних ритуалах життєдіяльності. Лі функціонує як основа управління, принцип що здійснюється через ритуал і норми законодавства. Тому добро – це дотримання того, що закладене в людині споконвічно, тобто дотримання Лі та відмова від бажання щось змінити в своєму житті. «Если сравнить с западной культурой – пишет Линь Яньмей, то китайская традиционная культура обладает сама по себе классическим современным духом, отсутствием вер в чудеса, религиозный дух и религиозные чувства представлены в ней слабо. Ценностные качества ориентации людей обращены главным образом на современный мир, они делают упор на формирование качества мудрецов, благородных мужей с тем, чтобы реализовать ценностные идеалы самоусовершенствования, достижения согласия в семье, наведения порядка в государстве, умиротворенной в Поднебесной». [2, с.95.]. Для китайця матерія не ототожнюється з Лі. Лі є найвища істина, в якій весь китайський народ рівноправний. Проте земне життя дає різним людям різні права, а Лі як закон об'єднує весь народ.

Якщо для християнина Бог є всесильний і знаходиться в кожній людині, то китайський філософ не сприймає ідею про всесилля європейського бога, він відкидає ідею божества як початку всього сущого, як першо-початку, а не однієї із існуючих причин і начал.

Європеєць, згідно Н.Мальбраншу, сприймає Бога через задоволення, насолоду спілкування із Творцем. Н.Мальбранш також говорить, що саме поняття справедливості об'єднує китайське вчення про Лі з християнським принципом буття бога як найвищої справедливості. Проте відразу ж заявляє про якісну відмінність християнського Бога від китайського Лі, а саме, що європейський бог і є та сутність, яка занурює в себе все існуюче, і якій притаманне нескінченне існування. Бог є цілісна сутність, яка не ділиться на протилежності, як це робить, за словами китайського філософа його Лі.

Сутність теологічного раціоналізму Н.Мальбранша в тому, що його істина не абстраговано-теоретична, а утверджується ним як норма поведінки, як божественний закон земного життя, який, однак, не забезпечує вирішення проблеми пошуку істини та перетворення реальної дійсності відповідно до цієї істини. Центральною у нього є проблема інтеграції всіх сфер людської діяльності, не обмежуючи її лише пізнавальною, в єдиний світовий процес сходження до Бога. Людина у своїй свідомості не має реальних сил для втілення своїх бажань. Вона постійно відчуває свою недосконалість, демонструє своє незадоволення досягнутим, яке є свідченням її незавершеності її буття, що завершується смертю. Суперечність між скінченністю реального земного буття та нескінченністю буття всього сущого не дає людині знаходитись в стані психологічної рівноваги та знецінює все її реальне життя. Різке зростання самоцінності реального життя людини через житейське благополуччя, комфорт, зручність, ситість, зростання матеріального достатку «паралізує сили духовні», приводить до розриву духовного начала людини з біологічним, навертає людину в «зверочеловечество», до первісності свого стану. Н.Мальбранш, передбачаючи саме такий еволюціонізм новочасної епохи з її капіталістичною парадигмою додаткової вартості, висунув свій спосіб вирішення суперечності буття людини тільки через максимальну релігійну реалізацію її духовних можливостей, що дозволить їй досягти того свого абсолютного призначення, тої повноти буття, якою є осягнення божественної благодаті, божественної істини. Пізніше, через декілька століть подібні міркування про суть буття людини виокремились в фундаментальну проблему філософії «всесюдності» (Е.С.Соловйов, Е. Н. Трубецький, Л.П. Карсавін та інш.). На думку Н.Мальбранша давні китайські філософи не розуміють сутності істини, якою вони називають Лі, і вони ж самі винні в обмежених законах про нього. Н.Мальбранш вважає, що в китайській філософії побутує усвідомлення заниженої ролі Лі в створенні світу. Функцією Лі є лише координація відносин людей різних соціальних станів. Лі є найвища мудрість, але він сам цього не знає, і якщо він щось робить, то не усвідомлює своїх дій. Китайський філософ заперечує християнське заниження ролі в Лі в створенні та бутті світу Для китайського філософа етичний зміст мудрості стоїть вище бога, він тому мудрий, що черпає свою досконалість із мудрості. Звісно Н.Мальбранш вбачає в такому тлумаченні

сутності Лі близькість до розуміння сутностей в аристотелівській філософії, цим в китайській та грецькій філософії затушовується активна, творча функція божественної сили, вона ставиться в один ряд з іншими, незалежними від бога, причинами буття світу. Більше того, в китайській філософії дія божественної благодаті зводиться лише до регулятивної функції – Лі як ритуалу поведінки та прояву волі Піднебесної. Н.Мальбранш закликає китайських філософів відмовитись від шанобливого ставлення до Лі, оскільки, на його думку, він (Лі) не знає Бога і не знає, як той діяв при створенні світу. Проте заклик Н.Мальбранша не був прийнятий до уваги китайськими мислителями, триста років по тому ми і далі бачимо інтенсивне продукування принципу Лі в сучасній китайській культурі і філософії.

Література

1. Древнекитайская философия. Собрание текстов в двух томах. – М.: Мысль, 1972., Т.1., 1973. Т.2.,
2. Линь Яньмей. В чем причина утрат духа гуманизма. //Вестник российского философского общества. – 2007. – М.: 1/41.
3. Ломанов А.В. Китайский контекст и философия запада. //Философские науки. – 1990. – №12.
4. Николай Мальбранш. Разыскания истины. – СПб.: Наука, 1999.
5. Ніколя Мальбранш. Бесіда християнського філософа із філософом китайським про існування та природу Бога. 1708р. mhtml:file: //F: Malebranshe. mht (Nicolas Malebranche. Entretien d'un philosophe chretien, et d'un philosophe chinois, sur l'existence et la nature de Dieu).

Summary

Anatolij Dovhan

Consolidating function of Christian gnosiological God-ideal in the context of dichotomy of ideological religious and philosophical paradigms West-East according to Nicolas de Malebranche

An attempt of the famous French philosopher-rationalist, XVII-XVIII century theologian N.Malbrunsh to witness the consolidating function of Christian God-ideal in the formation of Western European society's moral backgrounds is revealed in the article. The critical attitude of N.Malbrunsh to the ancient Chinese religious and philosophical theories (Laozi, Confucius, Legalism) is analyzed. The actuality of N.Malbrunsh philosophy to maintain interconfessional relations in the XIX century Ukraine is emphasized.

УДК 2-67

**© Петро Стеблина
м. Чернівці**

СУСПІЛЬНІ ЧИННИКИ ВЗАЄМОДІЇ РЕЛІГІЇ І ПОЛІТИКИ: СУТНІСТЬ ТА ФОРМИ ПРОЯВУ

У статті аналізуються основні детермінанти взаємодії релігії і політики, витлумачуються їх спільні та відмінні риси, а також точки дотику цих невід'ємних складових суспільного буття.

Ключові слова: політологія релігії, політична функція релігії, релігієзація політики (політизація релігії), державно-церковні відносини, релігійно-політичний синкретизм.

Актуальність теми. Час, у який ми живемо, є насправді періодом, що вирізняється з поміж інших насиченістю історичними подіями, глибиною політичних і релігійстворчих процесів. Однією з характерних рис ХХІ ст. є те, що під впливом багатьох чинників прискорилися різноманітні соціальні та політичні процеси, визначальним серед яких є релігія у всій багатоманітності її проявів. Остання прагне виступати своєрідним консолідуючим чинником суспільно-політичних трансформацій, зазнаючи при цьому серйозних впливів політичної сфери, які відбиваються на її статусі та специфіці існування. Для багатьох дослідників у галузі релігієзнавства стає очевидною на сьогоднішній день політизація релігії, яка у свою чергу орієнтується на політичні реалії.

Метою статті є науковий аналіз обумовленості взаємодії релігії і політики, а також спроба визначити сутність і форми цього процесу. Проводиться осмислення суспільних чинників взаємозв'язків релігії і політики в Україні.

Грунтовні фахові дослідження у сфері взаємовідносин релігії і політики знайшли своє відображення як у вчених політологів, так і в релігієзнавців. Достатньою мірою її проаналізували та висвітлили у публікаціях такі знані релігієзнавці як Колодний А.[9], Саган О.[20], Юраш А.[25] та ін. Доволі активно ця проблема досліджується і на регіональному рівні (Балух В.[1], Ципко С.[22], Шкрібляк М.[23] та ін.).